

29.5.2006

3182/4/04

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Pasi Pölönen

VAPAUDENMENETYSAJAN VÄHENTÄMÄTTÄ JÄTTÄMINEN TUOMITUSTA VANKEUSRANGAISTUKSESTA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 21.11.2004 päivätyssä kirjeessään rikosoikeudenkäyntiin ja vankilan toimintaan liittyviä useita vääryyksiä erityisesti seuraavissa asioissa.

1) Kantelija arvosteli Turun käräjäoikeuden ratkaisua ja menettelyä häntä koskevassa rikosasiassa. Kantelijan mielestä kukaan ei koskaan selvittänyt, miksi oikeudenkäynti käytiin Turussa, vaikka asianosaisten yhtiöiden ja syytettyjen henkilöiden kotipaikat olivat muualla. Kantelijan mielestä käräjäoikeuden oikeudenkäynti oli alusta asti johdattelua siten, että oikeuden puheenjohtaja puuttui koko oikeudenkäynnin ajan oikeudenkäynnin kulkuun. Kantelijan mukaan laamanni antoi oikeudenkäynnin jälkeen lehtihaastatteluita, joissa hän kertoi mielipiteitään tuomiosta ennen kuin oli selvää, aikooko joku taho valittaa oikeudenkäynnistä. Oikeudenkäynnin "lynkkaustyyliä" osoitti kantelijan mielestä myös käräjäoikeuden tuomiossa esitetty peruste rangaistuksen mittaamiseksi, jonka mukaan tuomion pitää olla kova kantelijan kohdalla, koska ensikertalaisena hän todennäköisesti joutuu kärsimään tuomiosta vain puolet. Kantelijan mielestä välitön vangitseminen käräjäoikeuden tuomion jälkeen vaikeutti valmistautumista hovioikeudessa käytävään oikeudenkäyntiin. Kantelukirjoituksen mukaan kantelija tai hänen avustajansa eivät pystyneet hankkimaan tärkeitä kirjallisia todisteita, minkä lisäksi vankilan puhelimen käyttö oli rajoitettua ja kohtuuttoman kallista;

2) Kantelija arvosteli sitä, ettei keskusrikospoliisi ollut hänen pyyntönsä mukaisesti suostunut selvittämään kantelijan puhelutietoja rikoksia edeltävältä ajalta;

3) Kantelija arvosteli virallisen syyttäjän menettelyä asian hovioikeuskäsittelyn aikana. Hän kertoi syyttäjän muun muassa ottaneen yhteyttä hänen avustajaansa ja tiedustelleen, kuka on rikoksen takana. Kantelija arvosteli myös sitä, että syyttäjä kutsui kantelijan ja hänen asianajajansa palaveriin, jossa syyttäjä olisi pyrkinyt taivuttelemaan kantelijaa kertomaan päätekijän nimen, ja hänen kieltäytyttyään sitä kertomasta tämän jälkeen virheellisesti syyttäneen kantelijaa hovioikeudessa päätekijänä;

4) Kantelija arvosteli korkeinta oikeutta siitä, ettei se myöntänyt asiassa valituslupaa huolimatta kantelijan mielestä selvästi virheellisestä rangaistuksen mittaamisesta;

5) Kantelija kertoi rikoksen tutkinnan alkamisesta kuluneen 3,5 vuotta hovioikeuden tuomion antamiseen; ja

6) Erityisesti kantelija kiinnitti huomiota siihen, että Turun hovioikeuden unohdettua vähentää tuomitusta rangaistuksesta tutkintavankeudessa kuluneen ajan kesti kantelijan mukaan 18 kuukautta, ennen kuin 2.6.2004 korkeimman oikeuden ratkaisun myötä kantelijan vankeusaika lopullisesti selvisi. Vankeusajan pitkäaikaisesta täsmentymättömyydestä johtuen kolme ensimmäistä kantelijan loma-anomusta hylättiin vankilaviranomaisten puolloista huolimatta, minkä lisäksi kantelijan pääsy avolaitokseen viivästyi. Kantelijan kertoman mukaan hän pääsi avolaitokseen vasta kun hän oli suorittanut rangaistusta yli 18 kuukautta. Hän arvosteli vielä sitä, että hänen välitön vangitsemisensä hovioikeuden tuomion jälkeen esti häneltä mahdollisuuden kunnollisiin perhetapaamisiin vaimonsa kanssa.

- - -

3 RATKAISU

3.1 Turun kärjäoikeus

Turun kärjäoikeus tuomitsi 17.12.2002 antamallaan tuomiolla kantelijan yhteensä 55 petoksesta tai törkeästä petoksesta kuuden vuoden vankeusrangaistukseen. Tuomiolauselman mukaan rikoslain 3 luvun 11 §:n nojalla tehtävä vähennys oli 18 päivää (vapaudenmenetysaika 29.11.–16.12.2002).

Tuomion perusteluissa (s. 80) kärjäoikeus päätyi esitetyn näytön perusteella siihen lopputulokseen, että kantelija oli suunnitellut ja toimeenpannut syytteissä tarkoitetun petossarjan ja johtanut tätä rikollista toimintaa. Kärjäoikeuden tuomiossa on listattu lähes 20 sivua kirjallisia todisteita ja henkilötodisteita kaikkiaan 66 syytekohtaan.

Rangaistuksen mittaamisen osalta kärjäoikeus lausui muun muassa, että:
"[k]ärjäoikeus on ottanut huomioon rikollisen toiminnan kannattavuutta ja suunnitelmallisuutta harkitessaan toisaalta sen, että rikollisilla teoilla on saatu erittäin huomattava taloudellinen hyöty, josta 1.651.773 markkaa on jäänyt kokonaan kateisiin ja toisaalta sen, että kantelija ja [kanssasyytetty] ensikertalaisina joutuvat rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 13 §:n nojalla todennäköisesti sovittamaan ainoastaan puolet heille tuomittavasta rangaistuksesta."

Tuomiossaan käräjäoikeus määräsi kantelijan pidettäväksi pakkokeinolain 1 luvun 26 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaisesti edelleen vangittuna.

Valituksessaan hovioikeudelle (s. 16) kantelija vetosi muun muassa siihen, että hänelle edullisesti kertoneiden todistajien kertomukset keskeytettiin ja kuulusteltavia oli kehoitettu kertomaan samoin kuin he olivat esitutkinnassa kertoneet. Prosessinjohtoa kohtaan myös tässä kantelussa esitetty väite on siten ollut esillä säännönmukaisessa muutoksenhaussa. Valituskirjelmässä hovioikeudelle tai oikeusasiamiehelle tehdyssä kantelussa ei ole kuitenkaan yksilöity, kenen toimesta keskeytykset olisivat tapahtuneet. Väite jää näin ollen jossain määrin yksilöimättömäksi. Turun hovioikeus on joka tapauksessa järjestänyt pääkäsitteilyn, jossa on otettu vastaan kattavasti todistelua, ja asianosaisilla on ollut mahdollisuus esittää näkemyksensä muun muassa todistelusta myös hovioikeudessa. Käytettävissäni olevan selvityksen perusteella katson, että tältä osin asiassa ei ole ilmennyt aihetta epäillä virheellistä menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä. Ottaen huomioon muun muassa sen, että asianajaja on avustanut kantelijaa sekä käräjäoikeudessa että hovioikeudessa, ei minulla myöskään ole aihetta epäillä, että kantelijan puolustautumisedellytyksiä olisi virheellisesti rajoitettu.

Kantelussa esitetty väite käräjäoikeuden puheenjohtajan tuomion jälkeen antamista lehtihaastatteluista jää sillä tavoin yksilöimättömäksi, että en katso tarpeelliseksi ryhtyä asiaa lähemmin selvittämään. Minulla ei myöskään ole aihetta epäillä, että asiassa olisi menetelty virheellisesti oikeudenkäyntipaikan määräytymisen suhteen.

Turun käräjäoikeuden käyttämät perustelut rangaistuksen mittaamiseksi ovat poikkeukselliset. Kuten Turun hovioikeus on todennut, rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain 2 luvun 13 §:n säännöksiä ehdonalaiseen vapauteen pääsemisestä ei tule pitää rangaistuksen koventamisperusteena, kuten käräjäoikeus on lausunut. Turun hovioikeus kuitenkin muutti käräjäoikeuden ratkaisua tältä osin, mistä syystä kantelijalle ei ole aiheutunut menettelystä vahinkoa. Tämän vuoksi en enää ole ryhtynyt tutkimaan käräjäoikeuden menettelyä enemmälti näiltä osin.

3.2

Keskusrikospoliisi

Kantelukirjoituksessa on arvosteltu sitä, että keskusrikospoliisi ei ollut kantelijan pyynnön mukaisesti selvittänyt kantelijan puhelintietoja rikoksia edeltävältä ajalta. Kantelija vetosi seikkaan myös korkeimmalle oikeudelle osoittamassaan valituslupahakemuksessa. Oikeusasiamies ei voi puuttua viranomaisen harkintavallan käyttöön, jos harkintavaltaa ei ole ylitetty tai käytetty väärin. Kantelussa ei ole näiltä osin tuotu esille perusteita epäillä virheellistä menettelyä.

3.3

Kihlakunnansyyttäjä

Yleisistä syyttäjistä annetun lain (199/1997) 1 §:n mukaan syyttäjän tehtävänä on huolehtia rikosoikeudellisen vastuun toteuttamisesta rikosasian käsittelyssä, syyteharkinnassa ja oikeudenkäynnissä asianosaisten oikeusturvan ja yleisen edun vaatimalla tavalla. Tehdessään tähän liittyvät oikeudelliset ratkaisut ja muut toimenpiteet syyttäjän on noudatettava tasapuolisuutta, joutuisuutta ja taloudellisuutta. Pykälän 2 momentin mukaan syyttäjällä on itsenäinen syyteharkintavalta käsiteltävänä olevassa asiassa.

Kantelussa on arvosteltu syyttäjän päätöstä syyttää kantelijaa päätekijänä ja sitä, että virallinen syyttäjä olisi muutoksenhakumenettelyn vireillä ollessa ottanut yhteyttä kantelijan avustajaan ja tiedustellut, kuka on rikosten takana. Kantelija otti seikan esille myös korkeimmalle oikeudelle osoittamassaan valituslupahakemuksessa. Totean, että kantelija on lainvoimaisesti tuomittu niistä rikoksista, joista virallinen syyttäjä on vaatinut kantelijalle rangaistusta. Kihlakunnansyyttäjälle kuuluu lain mukaan laaja harkintavalta syyteharkinnassa ja syytteen ajamisessa. Käytettävissäni olevien tietojen valossa minulla ei ole aihetta epäillä virallisen syyttäjän osalta lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä.

3.4

Korkein oikeus

Korkein oikeus on oikaissut vapaudenmenetyksajan vähentämistä koskevan hovioikeuden ratkaisun tuomionpurkumenettelyssä ja ratkaissut valituslupaa koskevan asian harkintavaltansa rajoissa. Oikeusasiamies ei voi puuttua siihen, miten tuomioistuin on käyttänyt tätä harkintavaltaa, jos harkintavaltaa ei ole ylitetty tai käytetty väärin.

3.5

Rikosprosessin kesto

Kantelukirjoituksessa arvosteltiin sitä, että rikoksen tutkinnan alkamisesta kului noin 3,5 vuotta siihen, kun hovioikeuden tuomio annettiin. Asiakirjaselvityksen mukaan asia tuli vireille Turun käräjäoikeudessa 30.9.2002, ja käräjäoikeus antoi tuomion 17.12.2002 eli vajaassa kolmessa kuukaudessa. Turun hovioikeuteen asia saapui tammikuussa 2003, ja hovioikeus antoi tuomion saman vuoden joulukuussa.

Nyt käsillä olevaa asiaa voidaan pitää laajana ja työläänä, mistä syystä asian käsittelyaika on voinut olla normaalia pidempi. Asiassa ei ole tullut esille, että asian käsittely olisi ollut pysähdyksissä tai muuten ei-aktiivisessa tilassa, eikä muutakaan aiheettomaan viivästykseen viittaavaa. Käytettävissäni olevan aineiston perusteella asian käsittelyn kesto ei anna aihetta oikeusasiamiehen toimenpiteille.

3.6

Turun hovioikeus

Virallisen syyttäjän 14.1.2003 valituksessa Turun hovioikeudelle syyttäjä vaati, että käräjäoikeuden kantelijalle tuomitsemasta vankeusrangaistuksesta on tehtävä kahden päivän lisävähennys.

Kantelija teki 22.4.2003 kantelun Turun hovioikeudelle käräjäoikeuden 17.12.2002 antamasta tuomiosta siltä osin kuin hänet oli määrätty vangittavaksi. Hovioikeus hylkäsi kantelun 29.4.2003 antamallaan päätöksellä (nro 1255).

Turun hovioikeus pysytti Turun käräjäoikeuden 17.12.2002 antaman tuomion syyksilukemisen osalta 18.12.2003 antamallaan tuomiolla. Hovioikeuden tuomion tuomiolauselmassa rikoslain 3 luvun 11 §:n nojalla tehtävän vähennyksen merkittiin olevan 20 päivää (vapaudenmenetysaika 4.–5.10.2000 ja 29.11.–16.12.2002). Hovioikeuden tuomion mukaan "*Kantelija on ollut asian vuoksi vapautensa menettäneenä käräjäoikeuden tuomiossa mainitun ajan lisäksi syyttäjän valituksesta ilmenevät kaksi päivää.*"

Tuomion antamiseen osallistuneet hovioikeudenlaamanni, hovioikeudenneuvos A ja hovioikeudenneuvos B osoittivat 2.1.2004 korkeimmalle oikeudelle hakemuksen, jossa todettiin, että hovioikeuden 18.12.2003 asiassa antama tuomio on "*sikäli virheellinen, että siinä on jäänyt asiassa vangittuna olleelle kantelijalle tuomitusta rangaistuksesta rikoslain 3 luvun 11 §:n nojalla vähentämättä aika, jonka kantelija on käräjäoikeuden tuomion jälkeen ollut vapautensa menettäneenä. Sen vuoksi pyydämme kunnioittavasti, että korkein oikeus oikeudenkäymiskaaren 30 luvun 7 §:n 1 momentin 4-kohdan nojalla purkaa hovioikeuden tuomion tältä osin ja määrää kantelijan rangaistuksesta jo tuomitun vähennyksen lisäksi vähennettäväksi hänen vangittunapitämisaikaa 17.12.2002–17.12.2003 vastaavat yksi vuosi yksi päivä. Ottamalla huomioon rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain säännökset ehdonalaiseen vapauteen päästämisestä pyydämme lisäksi, että korkein oikeus käsittelee hakemuksemme kiireellisenä.*" Hakemukseen tehdyn merkinnän mukaan jäljennös hakemuksesta on lähetetty Lounais-Suomen vankilaan.

Tapahtuma-aikana voimassa olleen rikoslain 3 luvun 11 §:n (1060/1996) mukaan jos määräaikainen vankeusrangaistus tuomitaan teosta, jonka johdosta rikoksen tehnyt on ollut vapautensa menettäneenä yhtäjaksoisesti vähintään yhden vuorokauden, tuomioistuimen on vähennettävä rangaistuksesta vapaudenmenetystä vastaava aika tai katsottava vapaudenmenetys rangaistuksen täydeksi suoritukseksi. Samoin on meneteltävä silloin, kun vapaudenmenetys on aiheutunut muun saman asian yhteydessä syytteen tai valmistavan tutkinnan kohteena olleen rikoksen tai oikeuteen tuotavaksi määrätyn vastaajan säilöönottamisen johdosta.

Hovioikeudenlaamanni, hovioikeudenneuvos A, hovioikeudenneuvos B ja viskaali kertoivat yhteisessä selvityksessään, että kysymyksessä olevan tuomion tultua lainvoimaiseksi selvityksenantajat havaitsivat, että kantelijalle tuomitusta rangaistuksesta oli jäänyt silloisen rikoslain 3 luvun 11 §:n nojalla vähentämättä aika, jonka kantelija oli ollut vapautensa menettäneenä käräjäoikeuden tuomion

jälkeen. Sen vuoksi he pyysivät 2.1.2004 päivätyllä hakemuksella korkeimmalta oikeudelta tuomion purkamista. Hakemuksessa pyydettiin sen käsittelemistä kiireellisenä rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain säännöksiin ehdonalaiseen vapauteen päästämistä viitaten. Korkein oikeus oikaisi hovioikeuden tuomiota 1.6.2004 pyydetyllä tavalla. Selvityksen mukaan Turun hovioikeuden ratkaisukokoonpanon puheenjohtaja on ilmoittanut hakemuksen tekemisestä puhelimitse Lounais-Suomen vankilan apulaisjohtajalle, jolle on myös lähetetty jäljennös hakemuksesta. Selvityksen antajat myönsivät, että asiassa on tapahtunut virhe. Virheen oikaisemiseksi on ryhdytty heti toimenpiteisiin ja virhe onkin oikaistu.

Omana kannanottonani totean seuraavan.

Kantelun arvosteluun siitä, että kantelija oli kertomansa mukaan saanut lukea saamastaan tuomiosta sanomalehdistä, selvityksen antajat kertoivat, että hovioikeuden julkipano-osasto on normaalikäytännön mukaisesti ilmoittanut tuomion antamisesta kantelijan avustajalle vähintään yhtä päivää aikaisemmin. Selvityksen valossa minulla ei ole aihetta epäillä hovioikeuden menettelyä tältä osin virheelliseksi.

Kantelussa esille otettu virhe vapaudenmenetysajan rangaistuksesta vähentämättä jättämisestä on selvä ja myönnetty, ja virhe on oikaistu ylimääräisessä muutoksenhaussa. Selvitys osoittaa, että Turun hovioikeus on havainnut virheen ja reagoinut siihen hyvin pian eli noin kaksi viikkoa tuomion antamisen jälkeen. Hovioikeuden jäsenten hakemuksessa on lisäksi pyydetty asian kiireellistä käsittelyä korkeimmassa oikeudessa. Asiakirjaselvityksen mukaan purkuhakemuksen käsittelyn tilaa korkeimmassa oikeudessa on tiedusteltu vankilaviranomaisten toimesta 19.4.2004. Korkein oikeus on purkanut tuomion 1.6.2004 eli noin puolen vuoden kuluttua hakemuksen saapumisesta.

Asian merkitys kantelijan kannalta on epäilemättä suuri. Kyseessä on huomattavan pitkän eli yli vuoden pituisen vapaudenmenetysajan vähentämättä jättäminen. Tällaisella virheellä on merkitystä rangaistuksen täytäntöönpanossa muun muassa jäljempänä selostettavalla tavalla.

Rikoslain [tapahtuma-aikaan voimassa olleessa 3 luvun 11 §:ssä; nyttemmin] 6 luvun 13 §:ssä tarkoitettu vapaudenmenetystä vastaava vähennys otetaan rangaistuksen täytäntöönpanossa huomioon sen pituisena kuin tuomioistuimen päätöksessä on määrätty. Samaa kalenteriaikaa koskeva vähennys otetaan huomioon vain kerran. Jos tuomittu on päätöksessä mainittuna kalenteriaikana suorittanut vankeusrangaistusta tai sakon muuntorangaistusta, vähennystä ei tältä ajalta ole laskettava.

Avolaitokseen pääsyn edellytyksistä on säädetty rangaistusten täytäntöönpanosta annetun lain (RTL) 4 luvun 2 §:ssä. Avolaitokseen siirtämisen tulee olla vankeinhoidollisesti tarkoituksenmukaista. Lisäksi edellytyksenä on, että vanki soveltuu avolaitokseen ja hänen voidaan olettaa sopeutuvan laitoksen oloihin ja sen toimintaan. Asiasta päättäminen kuuluu sen avovankilan johtajalle, johon vanki siirrettäisiin.

Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto on antanut 2.4.1996 määräyksen (nro 3/011/96) vankien määräämisestä avolaitokseen. Sen mukaan avolaitokseen sijoitettavalla saa pääsääntöisesti olla säännönmukaiseen vapautumiseen enintään vuosi. Mikäli rangaistusaikaa on jäljellä yli vuosi, tulee siirron avolaitokseen olla edellä mainittujen edellytysten lisäksi perusteltua esimerkiksi osana sijoitusvankilassa laadittua vangin henkilökohtaista kuntoutumissuunnitelmaa tai opinto-ohjelmaa. Mikäli rangaistusaikaa on jäljellä yli kaksi vuotta, voidaan vanki sijoittaa määrääjäksi avolaitokseen vain, jos se on yksittäisessä tapauksessa erittäin perusteltua, kuten esimerkiksi ammatin tai koulutuksen hankkimiseksi. Paikkatilanteen salliessa avolaitokseen voidaan sijoittaa määrääjäksi vankeja jäljellä olevaa rangaistusaikaa koskevista rajoituksista riippumatta.

Kantelija siirrettiin avovankilaosastolle 2.6.2004 eli samana päivänä, kun vankila sai tiedon korkeimman oikeuden ratkaisemasta tuomionpurkuhakemuksesta. Kantelijan aikaisempi avolaitoshakemus oli hylätty 7.4.2004 pitkän jäljellä olevan rangaistusajan ja hakijoiden lukuisuuden johdosta.

Lounais-Suomen vankilan selvityksessä todettiin, että hovioikeuden päätöksessä ollut virhe havaittiin vankilassa, kun tuomittu rangaistus tuli täytäntöönpantavaksi. Selvityksen mukaan hovioikeus ei tuolloin katsonut itse voivansa oikaista päätöstä (nyttemmin oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 9a §:ssä (667/2005) on säädetty, että vapaudenmenetystä vastaava vähennys rangaistuksesta voidaan tehdä tai sitä oikaista tuomitun eduksi noudattaen, mitä 9 §:ssä säädetään virheen korjaamisesta). Vankila sai tiedon hovioikeuden laatimasta purkuhakemuksesta korkeimmalle oikeudelle heti, kun se oli tehty.

Rangaistuslaitoksen johtaja on velvollinen panemaan vankeusrangaistuksen täytäntöön täytäntöönpanokirjan mukaisesti (asetus vankeusrangaistuksen täytäntöönpanosta 5 §). Vapaudenmenetystä vastaava vähennys otetaan rangaistuksen täytäntöönpanossa huomioon sen pituisena kuin tuomioistuimen päätöksessä on määrätty (RTL 2 luvun 2a §). Rangaistusajankohdat ja L-ajankohta eli ajankohta, jolloin vanki aikaisintaan voi saada poistumisluvan rangaistusajan pituuden perusteella, tulee siis laskea täytäntöönpanossa oikeuden päätöksen mukaisesti.

Lounais-Suomen vankilan selvityksen mukaan kantelijan kohdalla rangaistusajat ja L-ajankohta tuli laskea hovioikeuden virheellisen päätöksen mukaisesti aina siihen saakka, kunnes korkein oikeus oli oikaissut virheen. Vankilan täytäntöönpano toimitti kuitenkin lupa-asioiden käsittelyyn tiedon tuomiossa olevasta virheestä sekä sen vaikutuksesta säännönmukaiseen vapautumisajankohtaan samoin kuin L-ajankohtaan. Näin ollen virhe ei vaikuttanut kielteisesti, kun vankilassa arvioitiin kantelijan soveltuvuutta avolaitokseen.

Kantelussa väitettiin vielä, että vapaudenmenetysajan virheellinen vähentäminen hovioikeuden tuomiossa on vaikuttanut kantelijan poistumislupahakemusten käsittelymiseen.

RTL 2 luvun 3b §:n 1 momentin mukaan rikosseuraamusvirasto tai sen antamien ohjeiden mukaan rangaistuslaitoksen johtaja voi antaa vangille luvan poistua lyhyeksi ajaksi rangaistuslaitoksesta, jos siihen on tärkeä syy tai jos sitä rangaistusajan pituuden takia on pidettävä muuten perusteltuna. Tarvittaessa hänelle voidaan määrätä saattaja.

Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto on antanut 14.3.1994 määräyksen (nro 7/011/94) rangaistusten täytäntöönpanosta, jossa on muun muassa täsmennetty niin sanottu L-ajankohta eli ajankohta, jolloin vanki voi saada poistumisluvan rangaistusajan pituuden perusteella. Määräyksen mukaan poistumislupa-aikaa laskettaessa rikoslain 3 luvun 11 §:n perusteella määrätty vähennys vähennetään kokonaan huomioon otettavasta ajasta.

Kantelijan vankipassin mukaan hän on saanut neljä kielteistä poistumislupapäätöstä (18.8.2003, 2.2., 23.2. ja 22.3.2004). Ensimmäisen kerran hänelle myönnettiin poistumislupa 12.5.2004.

Lounais-Suomen vankilan selvityksessä todettiin, että poistumislupa-asioissa kantelijan asema ennen korkeimman oikeuden ratkaisua on ollut huonompi kuin mitä se olisi ollut ilman hovioikeuden virhettä. Ennen päätöksen oikaisua kantelija ei voinut saada poistumislupaa rangaistusajan pituuden perusteella, vaan ainoastaan tärkeästä syystä. Selvityksen mukaan kantelijalle selvitettiin tämä tilanne. Hänelle kerrottiin mahdollisuuksista hakea ja saada poistumislupia tärkeästä syystä ennen korjausta, sekä tällaisten lupien vaikutuksesta poistumislupien enimmäismääriin korjauksen jälkeen.

Käytettävissäni olevan selvityksen valossa näyttää siis siltä, että hovioikeuden tuomion virhe ei ole vaikuttanut kantelijan edellytyksiin päästä avolaitokseen, mutta virhe on sitä vastoin vaikuttanut kielteisesti kantelijan mahdollisuuksiin saada poistumislupa vankilasta. Käsitykseni mukaan hovioikeuden menettelyn moitittavuuden arvioinnissa ratkaisevaa ei kuitenkaan ole se, minkälaisia seurauksia virheestä on konkreettisesti ollut rangaistuksen täytäntöönpanossa, vaan se, minkälaista haittaa tai vahinkoa pitkän vapaudenmenetysajan vähentämättä jäämisestä yleensä saattaa seurata.

Kuten todettu, selvitys osoittaa, että hovioikeuden jäsenet ovat ryhtyneet viivytyksettä kaikkiin tapahtuneen virheen oikaisemiseksi tarpeellisiin toimenpiteisiin. Sitä, että asian käsittely korkeimmassa oikeudessa on kestänyt puolisen vuotta, ei voida lukea hovioikeuden vastuulle.

Tapahtunut virhe on kuitenkin kohdistunut tuomioistuimen lainkäyttötehtävien hoitamisen ydinalueelle eli rikosasiassa annetun tuomion laatimiseen ja rangaistuksen määräämiseen. Virhe on vakava ja sen luonteinen, että se on omiaan loukkaamaan tuomitun oikeuksia samoin kuin lainkäyttöä kohtaan yleisesti tunnettua luottamusta. Viranomaisten on toimittava erityisen huolellisesti

perustuslain 7 §:ssä turvattuun henkilökohtaiseen vapauteen vaikuttavien säännösten soveltamisessa.

4

TOIMENPITEET

Turun hovioikeuden jäsenet ovat ryhtyneet asianmukaisiin toimiin edellä kohdassa 3.6 kuvatun virheen oikaisemiseksi. Katson kuitenkin virheen vakavuus huomioon ottaen perustelluksi antaa hovioikeudenlaamannille, hovioikeudenneuvos A:lle, hovioikeudenneuvos B:lle ja viskaalille eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 10 §:n 1 momentin nojalla huomautuksen vastaisen varalle heidän lainvastaisesta menettelystään. Tässä tarkoituksessa lähetän heille jäljennöksen tästä päätöksestäni.